

Kleine analyse van vragen in het geschiedenisexamen 2023

Albert van der Kaap

Havo

Bijna de helft van de vragen blijkt leerlingen voor onoverkomelijke moeilijkheden te stellen. Zij slagen er niet in voor deze vragen een voldoende te scoren.

Opvallend is verder dat de chronologie vragen tamelijk slecht zijn gemaakt.

6	24%	40-50
3	12%	30-40
1	4%	20-30
1	4%	10-12
Totaal aantal vragen <50 = 11	44%	

Noot:

De chronologievraag eerste tijdvak 2015 was voor havo en vwo dezelfde.

P-waardes van de chronologievragen havo respectievelijk 44 en 42.

Vwo

Hoewel het percentage iets lager ligt, blijken ook veel leerlingen van het vwo het moeilijk te vinden voor veel vragen een voldoende te behalen. Anders dan bij de havo is er op het vwo geen vraag met een extreem lage score.

Vwo-leerlingen hebben duidelijk minder moeite met chronologievragen.

8	32%	40-50
1	4%	30-40
0		20-30
0		10-12
Totaal aantal vragen <50 = 9	36%	

P-waardes van de chronologievragen vwo respectievelijk 68 en 79.

Kijken we naar de ontwikkeling van de scores op de chronologievragen van de afgelopen acht jaar, dan zie we op de havo de laatste drie jaar een aanzienlijke daling. Op het vwo zien we dat de scores de laatste twee jaar tamelijk laag waren ten opzichte van eerder jaren. Het gaat per jaar slechts om twee vragen, maar toch lijkt de vraag gewettigd of hier sprake is van een zorgelijke trend of van een begrijpelijke, want corona, afwijking.

jaar	havo			M	vwo		
	1	2	3		1	2	M
2015	69	66		67,50	83	57	70
2016	89	58		73,50	83	88	85,5
2017	71	60	65	65,33	68	81	74,5
2018	57	80		68,50	85	54	69,5
2019	72	54		63,00	89	63	76
2021	52	32		42,00	78	79	78,5
2022	57	48		52,50	77	37	57
2023	44	42		43,00	68	58	63
M	63,88	55	65	59,42	78,88	64,63	71,75

Extreem moeilijke vraag havo

Opdracht 47 havo 2023, tijdvak 1, vraag 23 (p-waarde = 15)

Kijk je naar het antwoordmodel bij de eerste deelvraag dan lijkt het op het eerste gezicht onbegrijpelijk dat de p-waarde voor deze vraag zo laag is. Maar misschien ligt daarin ook meteen de crux, de vraag is te gemakkelijk, het is gewoon nagenoeg letterlijk navertellen wat er in de bron staat. Zo gemakkelijk zal het volgens de leerlingen toch niet zijn?

En wat het antwoord op de tweede deelvraag betreft, dat antwoord begrijp ik niet. De vrouw van Honecker hint op mogelijke conflicten tussen de DDR en andere communistische (socialistische landen). Toch niet op een conflict tussen de beide Duitslanden? Wel kan ik me voorstellen dat Kohl bang was voor repercussies van dit DDR- beleid op de relaties tussen beide Duitslanden. Maar misschien begrijp ik het, net als de leerlingen, niet.

Bron

Op 14 juni 1989 ontmoeten Michail Gorbatsjov en Helmut Kohl elkaar. Tijdens het gesprek zegt Helmut Kohl:

Ik zal u zonder omwegen vertellen dat Erich Honecker mij veel zorgen baart. Zijn vrouw heeft zojuist een verklaring afgelegd waarin ze de DDR-jongeren opriep de wapens op te nemen en de verworvenheden van het socialisme tegen vijanden van buitenaf te verdedigen mocht dat nodig zijn. Het is duidelijk dat ze suggereerde dat de socialistische landen die hervormingen doorvoeren, (...) de vijanden waren.

Gebruik de bron

Kohl maakt zich zorgen over de uitspraken van mevrouw Honecker.

4p Leg uit:

- welk beleid van de DDR-regering mevrouw Honecker ondersteunt volgens Kohl, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en

- dat Kohl vanuit zijn functie deze uitspraken van mevrouw Honecker als gevaarlijk beschouwt.

Antwoordmodel

maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

- Volgens Kohl ondersteunt mevrouw Honecker het afwijzen van de hervormingen die door Gorbatsjov in de Sovjet-Unie/in het Oostblok worden doorgevoerd 1
- omdat mevrouw Honecker (een van de volgende): 1
 - op zou roepen de wapens op te nemen om het socialisme te verdedigen tegen landen die de hervormingen doorvoeren.
 - zou suggereren dat landen die hervormingen doorvoeren vijanden zijn.
- Kohl is de Bondskanselier van de BRD, waardoor hij zich zorgen maakt dat de uitspraken de kans op een opstand/oorlog aan de grens tussen West- en Oost-Duitsland vergroten / de politieke spanningen vergroten / de veiligheid van de (Oost-)Duitsers in gevaar brengen 2

Opmerkingen

- *Alleen als bij de eerste deelvraag een juist voorbeeld wordt genoemd van beleid dat mevrouw Honecker volgens Kohl steunt, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.*
- *Alleen als het antwoord bij de tweede deelvraag een combinatie bevat van de functie van Kohl en een uitleg waardoor hij de uitspraken als gevaarlijk beschouwt, worden scorepunten toegekend.*

Moeilijke vraag havo-examen 2023

Opdracht 44 havo 2023, tijdvak 1, vraag 18 (p-waarde = 29)

Een vraag met een p-waarde van 29 mag je bestempelen als een moeilijke vraag, of liever als een vraag die door leerlingen slecht is gemaakt. Dat is – en dat geldt hier zeker – niet hetzelfde. De vraag kan namelijk op zich best eenvoudig zijn, maar onzorgvuldig geformuleerd en/of het antwoordmodel is onzorgvuldig of te complex of te gedetailleerd. Zo wordt het woord ontwrichting niet nader bepaald, zodat ik bij het eerste deel van deze vraag als antwoord zou hebben gegeven dat in veel gezinnen de man een tijdlang ontbrak en bij het tweede deel dat het om een gigantische hoeveelheid personen/krijgsgevangenen ging. Het tweede, verwachte deel, van het woord, nl. *waardoor het moeilijk is om zorgvuldig na te gaan welke bijdrage iedere soldaat heeft geleverd aan het nazisme (zodat de denazificatie moeizaam verloopt*, zou ik zelf niet gegeven hebben. Want te logisch, te voor de hand liggend.

Misschien is de lage p-waarde van deze vraag dan ook te danken/wijten aan het feit dat collega's een dergelijk eenvoudig, maar volgens mij voor hand liggend, antwoord niet goed hebben durven rekenen.

Bron

Foto van Duitse krijgsgevangenen van de westerse geallieerden. Deze gevangenen zijn opgesloten in Rheinwieslager, waar tussen april en oktober 1945 meer dan een miljoen gevangenen verblijven:

Gebruik de bron

Je wilt deze foto gebruiken bij een onderzoek naar de West-Duitse samenleving vlak na het einde van de Tweede Wereldoorlog.

4p Leg uit dat je met deze foto:

- de ontwrichting van de West-Duitse samenleving na de capitulatie in 1945 kunt laten zien, en
- de moeizame denazificatie in West-Duitsland kunt verklaren.

Antwoordmodel

maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Met deze foto kun je laten zien dat veel Duitse mannen gevangen zitten zodat ze niet kunnen deelnemen aan het leven in Duitsland / geen bijdrage kunnen leveren aan de economie van Duitsland, waardoor Duitsland sociaal / economisch ontwricht is 2

- Deze foto laat zien dat de geallieerde bezettingsmacht / de nieuwe regering geconfronteerd wordt met een groot aantal gevangenen, waardoor het moeilijk is om zorgvuldig na te gaan welke bijdrage iedere soldaat heeft geleverd aan het nazisme (zodat de denazificatie moeizaam verloopt) 2

of

- Deze foto laat zien dat krijgsgevangenen worden opgesloten in overvolle kampen, waardoor de Duitse afkeer groeit voor de geallieerden (zodat de denazificatie moeizaam verloopt) 2

Moelijke vraag vwo

De moeilijkste vraag, althans de slechtst gemaakte vraag, was vraag 21 over de CPN. Deze vraag werd ingeleid door vraag 20, net als vraag 20 over de CPN. Eerlijk gezegd ben ik verbaasd dat niet alleen vraag 21 slechts is gemaakt, maar ook dat slechts 50% van de leerlingen de volle twee punten voor deze vraag behaalden (42 % kreeg een punt en 8% nul punten). Je kunt je toch niet voorstellen dat vwo-leerlingen niet weten dat kabouters niet bestaan of wat een sprookjesboek is.

Eigenlijk gaat geldt dat ook voor vraag 21 met een p-waarde van slechts 37, waarbij de scores als volgt waren verdeeld:

0	1	2	3	4
40%	4%	37%	2%	16%

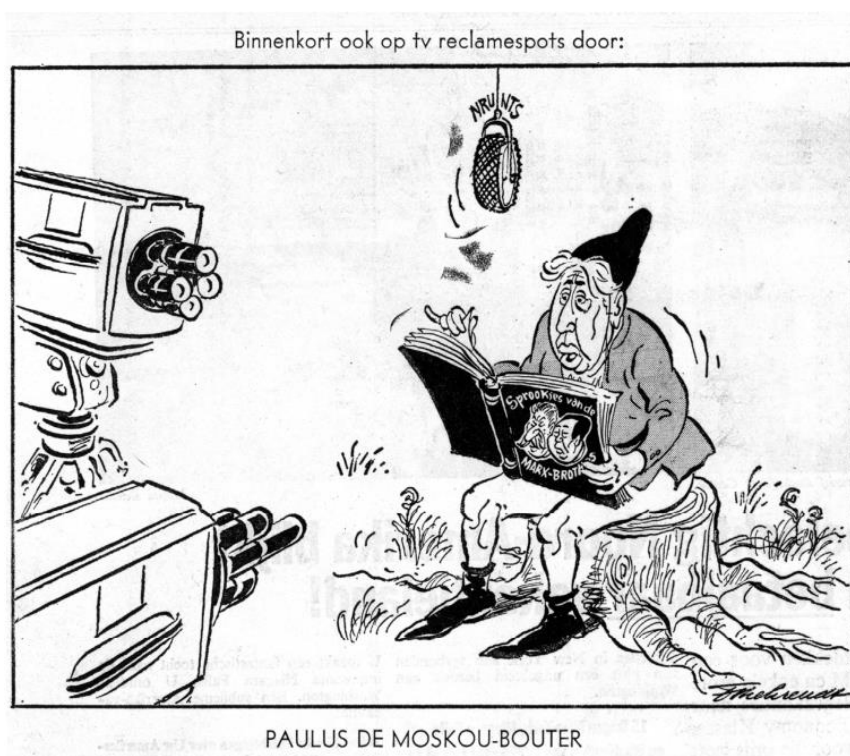
Slechts 16% kreeg de volle vier punten, terwijl 40% helemaal geen punten scoorde.

Je mag toch van vwo-leerlingen op zijn minst verwachten dat zij weten wat bedoeld wordt met de detente en dat ze op de een of andere manier een relatie kunnen leggen tussen de detente en een grotere vrijheid voor communisten in Nederland. Dat zij moeite hebben met het leggen van een relatie tussen het ter discussie stellen van de autoriteit van de overheid en het toekennen van zendtijd vind ik meer invoelbaar.

Opgdracht 141 vwo 2023, tijdvak 1, vraag 20 (p-waarde = 54)

Bron

In 1965 verschijnt deze prent van Fritz Behrendt in het Algemeen Handelsblad met de titel *Binnenkort ook op tv reclamespots door: Paulus de Moskou-bouter*:

Toelichting:

Boven de microfoon staat NRU / NTS (Nederlandse Radio Unie / Nederlandse Televisie Stichting).

Op de boomstronk zit Paul de Groot, voorzitter van de Communistische Partij Nederland.

De titel van het boek is Sprookjes van de Marx-Brothers; op het boek staan Stalin en Mao Zedong afgebeeld.

Vanaf 1955 wordt op de radio dagelijks voor kinderen het hoorspel Paulus de Boskabouter uitgezonden.

Gebruik de bron

In september 1965 geeft de Nederlandse regering voor het eerst toestemming aan de Communistische Partij Nederland (CPN) voor zendtijd op radio en televisie.

2p Geef aan welke visie Behrendt op deze toestemming weergeeft, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

Antwoordmodel

maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

- Behrendt geeft de visie weer dat door de toestemming de CPN de mogelijkheid krijgt om onwaarheden/sprookjes te verspreiden / om de Nederlandse bevolking te indoctrineren met communistische boodschappen 1
- door (een van de volgende): 1
 - de CPN-voorzitter Paul de Groot, Paulus de Moskou-bouter te noemen.
 - het laten voorlezen uit het sprookjesboek van de 'Marx-Brothers' Stalin en Mao.

Opmerking

Alleen als in het antwoord een juiste visie van Behrendt over het besluit wordt genoemd, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.

Opdracht 142 vwo 2023, tijdvak 1, vraag 21 (p-waarde = 37)

Volgens sommige historici kan het besluit om de CPN zendtijd te geven (zie opdracht 141) worden verklaard vanuit:

- 1 de detente.
- 2 de verandering in het denken over autoriteit in de jaren 1960.

4p Leg voor beide de redenering van de historici uit.

Antwoordmodel

maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Volgens de historici besloot de regering de CPN zendtijd te geven omdat:

- (tijdens de detente) het wantrouwen ten opzichte van communistische ideeën / de angst voor een communistische overname verminderden, zodat het uitzenden door de CPN niet langer als gevaarlijk werd beschouwd 2
- (in de jaren 1960) mensen zich steeds meer gingen afzetten tegen autoriteiten / andere ideeën kregen over de reikwijdte van het gezag van een overheid, waardoor het verbieden van zendtijd voor politieke partijen door de overheid minder werd geaccepteerd / op verzet stuitte 2

Opmerking

Alleen als het antwoord telkens een combinatie bevat van een juiste uitleg van (bij de eerste deelvraag) de invloed van de detente en (bij de tweede deelvraag) de verandering in denken over autoriteit en een verklaring voor het besluit de CPN zendtijd te geven, worden telkens scorepunten toegekend.

Moeilijke vragen vmbo

Opracht vmbo 2023, tijdvak 1, vraag 28 (p-waarde = 20)

Leerlingen hadden grote moeite met deze vraag, slechts een op de vijf leerlingen had deze goed. Waarschijnlijk niet echt verbazingwekkend, want er wordt van leerlingen verwacht dat zij historisch kunnen redeneren. Zij moeten beseffen dat het onwaarschijnlijk is dat het verzet overal in Nederland openlijk posters zou kunnen ophangen en dat het niet erg logisch is dat er in 1943 gevaar voor Duitse luchtaanvallen is in een land dat al jaren door de Duitsers is bezet.

Bron

Een poster die overal in Nederland werd opgehangen (1943):

Toelichting

Op de poster staat: luchtgevaar, luchtalarm, wees op uw hoede, zoek dekking.

	wie	land
A	de bezetter	Duitsland
B	de bezetter	Groot-Brittannië
C	het verzet	Duitsland
D	het verzet	Groot-Brittannië

1 p Wie heeft de opdracht gegeven voor het maken van de poster? En uit welk land kwam het gevaar waarvoor werd gewaarschuwd?

Antwoordmodel

B

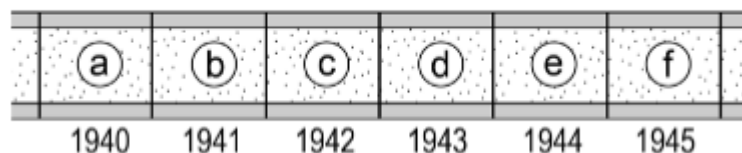
Opdracht vmbo 2023, tijdvak 1, vraag 35 (p-waarde = 29)

Dat deze vraag een lage p-waarde heeft past in een lange traditie waarin vmboleerlingen grote moeite hebben met chronologievragen.

Hieronder staan vijf gebeurtenissen waar het Koninkrijk der Nederlanden mee te maken kreeg tijdens de Tweede Wereldoorlog:

1. De Februaristaking breekt uit in Amsterdam.
2. Duitsland geeft zich over, maar Japan vecht door.
3. Het Japanse leger valt Indonesië binnen.
4. Het staatshoofd gaat in ballingschap in Londen.
5. Tijdens operatie Market Garden proberen geallieerde soldaten een brug over de Rijn te veroveren

Een tijdbalk:

Geef per gebeurtenis aan welk jaartal van de tijdbalk daarbij hoort.

Let op! Elk jaartal mag maar één keer gebruikt worden. Er blijft één jaartal over.

Doe het zo:

Bij gebeurtenis 1 hoort ... (vul letter in)
(enzovoort tot en met gebeurtenis 5)

Antwoordmodel

maximumscore 2

Bij gebeurtenis 1 hoort b (= 1941).

Bij gebeurtenis 2 hoort f (= 1945).

Bij gebeurtenis 3 hoort c (= 1942).

Bij gebeurtenis 4 hoort a (= 1940).

Bij gebeurtenis 5 hoort e (= 1944).

indien vijf antwoorden juist 2

indien vier of drie antwoorden juist 1

indien minder dan drie antwoorden juist 0

Opdracht vmbo examen eerste tijdvak 2023, vraag 8, p-waarde = 69

De eerste vraag (vraag 8) die betrekking heeft op deze bron is redelijk goed gemaakt, de p-waarde is 69. Het antwoordmodel biedt docenten ook een grote mate van vrijheid om de leerling het punt toe te kennen dat met deze vraag behaald kan worden.

Dat de tweede vraag (vraag 9) bij deze bron slecht is gemaakt met een p-waarde van 32 past in de lijn die al veel langer bestaat, namelijk dat vmbo-leerlingen grote moeite hebben met chronologie. Een collega, wiens leerlingen het examen hebben gemaakt, wees me erop dat niet zozeer de chronologie het probleem was, maar het verklaren van de keuze met behulp van de bron. Wat mij eerlijk gezegd verbaast omdat vraag acht heel redelijk is gemaakt, gezien de p-waarde van 69.

Bron

Een politieke tekening:

Toelichting

Boven de tekening staat: *Het Volk. Hier met het kiesrecht!*

Op de zak staat: *1.000.000.000*

De vrouw staat symbool voor het kiesrecht.

Onder de bron staat: *"... Het kiesrecht aan banden, vastgeklonken (= vastgemaakt) aan de geldzak ..."*

Gebruik de bron

1p De tekening laat kritiek zien op het kiesrecht. Het kiesrecht wordt afgebeeld als een vrouw die is vastgemaakt aan een zak geld.

Geef een politieke verklaring waarom het kiesrecht in de tekening is vastgemaakt aan een zak geld.

Antwoordmodel

maximumscore 1

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- omdat het kiesrecht (op dat moment / nog steeds) gekoppeld is aan het vermogen/inkomen/de rijkdom van een man / er sprake is van censuskiesrecht
- omdat rijke mensen/kapitalisten het stemrecht tegenhouden
- dat arme mensen/arbeiders niet genoeg geld hebben om het kiesrecht te verkrijgen
- omdat het kapitalisme de democratie tegenhoudt/de arbeiders het stemrecht onttrekt
- omdat met de tekening kritiek geleverd wordt op het censuskiesrecht / gepleit wordt voor het algemeen kiesrecht

Opdracht vmbo examen eerste tijdvak 2023, vraag 9, p-waarde = 32

Gebruik nogmaals de bron

1p Stel, je wilt deze bron gebruiken voor een werkstuk, maar je twijfelt nog bij welke periode je deze bron moet plaatsen. Je kunt kiezen uit de volgende perioden:

1 vóór 1848

2 tussen 1848 en 1919

3 na 1919

Bij welke periode hoort de bron? Verklaar je keuze met behulp van een onderdeel van de bron.

Doe het zo:

De bron hoort bij periode ... (vul nummer in), omdat ... (geef verklaring).

Antwoordmodel

maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De bron hoort bij periode 2 (= tussen 1848 en 1919), omdat in de tekening (alleen mannelijke) arbeiders zijn afgebeeld die algemeen kiesrecht willen bereiken (terwijl er op dat moment censuskiesrecht was).

Opmerking

Alleen als na periode 2 een juiste verklaring volgt, wordt 1 scorepunt toegekend.

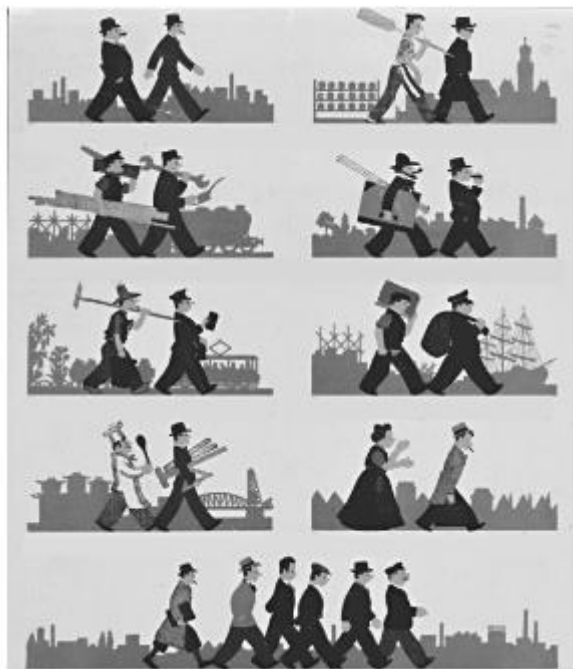
Opdracht vmbo examen eerste tijdvak 2023, vraag 29, p-waarde = 32

De lage p-waarde van 32 is mogelijk het gevolg van het feit dat leerlingen razzia's toch vooral en voor sommigen alleen koppelen aan de vervolging van joden. Ik vind het overigens op zijn minst

verwarrend te stellen dat het hier om een Nederlandse poster zou gaan, het is een in het Nederlands gestelde poster van Duitse makelij.

Bron

Een oproep in een Nederlandse poster (1943):

Toelichting

Bij de poster hoort de volgende tekst:

*De boekhouder, de facturist (= iemand die rekeningen opstelt), de bakker
en de ambtenaar,
de timmerman, de machinist, de schilder en de handelaar,
de tuinman en de conducteur, de metselaar, de varengast (= zeeman),
de kok en ook de constructeur, de zoon die moeder is tot last,
Ook de student, ja iedere man
die weet dat hij nog werken kan,
hij vindt in Duitsland, dat staat vast,
nu een baan die bij hem past!*

Gebruik de bron

1p De oproep uit de poster leidde niet tot het gewenste resultaat, waardoor de bezetter het nodig vond een maatregel te nemen.

Welke maatregel wordt bedoeld?

- A de invoering van de mobilisatie
- B de invoering van persoonsbewijzen
- C het organiseren van een staking
- D het organiseren van razzia's

Antwoordmodel

D